

Ад'ютант підполковника Болбочана

Десь за східними околицями Києва все ще гриміли гармати, а в самій столиці вже проходив урочистий молебень та парад українського війська з нагоди визволення міста.

Вчорашній студент Микола Письменний, з неприхованим захопленням спостерігав за чубатими козаками, які рівним строем пройшли через центральні вулиці Києва й прямували на Печерськ. Парубок вирішив приєднатися до українського війська. Важко сказати, що дужче керувало юнаком: бажання помсти за смерть брата Степана, який загинув од рук червоних десь під Бахмачем, чи безмежна любов до України. В його думках все перемішалось. Микола хотів піти до українського війська, ще коли Центральна Рада була в Києві, але загаявся і не встиг. Червоноармійська орда Муравйова захлеснула місто насиллям, розстрілами та грабунками... Тепер же, коли українське військо повернулося до столиці, Письменний більше не вагався. Його навіть не турбували чутки про союз Центральної Ради з Німеччиною. Союзників він ще не бачив, але якби й вгледів, то навряд чи змінив своє рішення. Зоставалося лише обрати військовий підрозділ. Микола Письменний гадав, що то буде нелегка справа, одначе, щойно побачив запорожців, відразу зрозумів – це саме те, що він шукає. Не відаючи, як саме вступити до їхніх лав, парубок подався за вояками.

Запорожці йшли з піснею на устах, милуючи киянам слух та очі. Коли проходили повз Міську Думу, козаки несподівано спинилися. Став і Микола Письменний. Юнак спершу не зрозумів, чому козаки спинилися: – все було ніби спокійно. На вулицях юрмилися, вітаючи визволителів, кияни, з балкону Думи вітав військо якийсь діяч Центральної Ради. Але що це? Балкон був прикрашений

трьома прапорами. По обидва боки від промовця тріпотіли два величезних червоних знамена, а збоку, неначе сирота, тулився невеличкий український жовто-блакитний стяг.

— Що роблять ворожі знамена на урядовій будівлі?! — збентежено запитав один із запорозьких старшин в урядовців.

Ні промовець, ні інші службовці навіть не звернули уваги на козаків.

— Геть криваві ганчірки з урядової будівлі!

— Знімайте самі, а то зараз ми зірвемо! — ледве стримуючи лють, закричали запорожці.

Та промовець ніби й не помічав невдоволених вояків. Дивлячись кудись в далечінь, він закликав підтримати й розвивати соціалізм.

Хвиля гніву сколихнула козацькі лави. Тепер поодинокі вигуки переросли у вимоги та погрози. Зчинилася невеличка колотнеча біля входу в будівлю межі вояками та охороною. Ще трохи, і почалася б справжня бійка, якби не прибула група українських офіцерів. Вони швидко навели лад в козацьких лавах. Серед них впадав у око підполковник в кашкеті англійського зразка з рудим псом. Він живо давав запорожцям чіткі команди, й бійці слухали його, поволі заспокоюючись. Декілька сотників відокремилося зі строю. Вони ввійшли до будівлі в той час, як решта війська покрокувала далі. Микола Письменний поплівся за козаками.

Штаб Запорозького куреня розташувався в готелі «Паляс». Козацькі сотні розходилися по найближчих будівлях. Невдовзі на вулиці майже не лишилося військових. Юрба цікавих теж почала розсіюватися. Микола Письменний залишився стояти перед готелем. Сумніви і водночас бажання ввійти тієї миті переповнили його. Юнак розгубився. Немовби шукаючи якогось знаку, підказки, він провів очима по вулиці. Його погляд спинився на двох сотниках, що гомоніли перед входом до готелю. «Треба йти!» — вирішив Микола Письменний, простуючи до старшин.

— Доброго дня! А чи не підкажете, як можна вступити до вашого війська? — розчервонівшись від хвилювання, спитався Микола у вояків.

Кремезний старшина з короткими закрученими вусами зміряв юнака з ніг до голови.

— Було б бажання! — пробубнів він щось невиразно собі під носа.

— Зажди трішки. Бюро для запису добровольців ось-ось відкриється! Ондечки вже й охочі збираються, — відказав його побратим, чорнобровий сотник киваючи на гурт чоловіків, що стовбичили неподалік. — Та чого чекати?! Ходімо дізнаємось! Може вже й записують!

Взявши парубка під руку, сотник повів його до готелю. Опинившись у вітальні, вони повернули до столу, за яким сиділо двоє сотників.

— Я — Михайло Зелінський, сотник Запорізького куреня, коли що — звертайся! Допоможу! — привітно гомонів запорозький старшина, підводячи Письменного до столу — Агов, братці! Я осьдечки новобранця привів! Чи не першим бува цей козак буде? — обізвався Зелінський до своїх побратимів.

— Ні, не першим. Ми вже двох охотників записали до пішої сотні, — дзвінким голосом відповів голомозий сотник.

— І коли ти тільки вспів, Городенко? — здивувався Зелінський.

— Треба вміти, — коротко відказав сотник, розкладаючи перед собою списки.

— Ім'я, прізвище, рік і місце народження? — сухо спитався другий чорнобородий сотник, готуючи аркуш паперу й перо.

— Микола Письменний. Киянин. 1899 року народження.

— Родина?

— Немає нікого. Брат нещодавно загинув у боях з червоними десь під Бахмачем.

— Десь вчився? Воював раніше?

— Бойового досвіду не маю, але навчався в Українському Народному Університеті, відмінник, хапаю все на льоту. Волю бачити Україну незалежною державою і готовий

віддати все заради цього! — випалив на одному подисі Письменний.

— Студент... Не воював... Що там у нас? — акуратно виводячи літери на папері, спитався лисий сотник у бороданя, що сидів поруч.

Той почав порпатися в якихось документах, списках.

— Інженерна сотня, кінна сотня... — немовби сам до себе, заговорив той, водячи пальцями по паперах.

— То куди направимо? — спитався Городенко.

— Мабуть до інженерної сотні, бо там... — почав говорити чорнобородий сотник, але не доказав. Його перебив молодий осавул, котрий непомітно підійшов до їхнього гурту.

— Що тут у вас? Новобранець? — поцікавився він, схиляючись над столом.

— Новобранець. Студент. Плануємо відправити до інженерної сотні, — відповів осавулу Городенко.

— Доведеться змінити плани. Нашому командирі потрібен ще один помічник. Гадаю, цей парубок впорається з обов'язками ад'ютанта.

— Ще й як впорається! Ось побачиш! Він ще й тобі дасть перцю нюхнути! — дружньо поплескаючи Письменного по плечу, озвався Михайло Зелінський, який все ще стояв поруч зі зніяковілим од такої уваги юнаком.

— То й що нам робити? Куди записувати? — поглядаючи то на осавула, то на Зелінського, спитався Городенко.

— Ад'ютант підполковника Болбочана, — немовби підказуючи їм, сказав Зелінський.

— Так і пишіть. — додав осавул.

— От і прилаштували тебе, брате! Тепер заживеш біля командира, як той карась в сметані! — підморгуючи Письменному, вигукнув Зелінський.

Цієї миті до вітальні готелю ввійшло з десяток чоловіків в супроводі старшини, котрий нещодавно гомонів коло входу із Зелінським.

— О! Чайківський ще новаків привів! Ви тільки подивіться на нього! Я одного, а він одразу десят'ох! — загукав мало не на весь зал Зелінський, простуючи до побратима.

Микола Письменний ніяково глянув на осавула. Той спостерігав якусь мить за Зелінським та новобранцями, а потім повернувся до Городенка, питаючи:

– Записали?

Городенко ствердно кивнув головою.

– Тоді ходімо, брате. – кличучи Письменного за собою, сказав осавул. – Мене звать Іван Корж. Відтепер ми з тобою помічники підполковника Болбочана. Будемо виконувати його розпорядження. Людина він хороша, справедлива, – гомонів він, ведучи побратима коридором готелю. Завернувши праворуч, вони увійшли до широкої кімнати.

В просторій залі Микола Письменний побачив чотирьох офіцерів, що стояли схилившись навколо столу. Жваво розмовляючи, вони не помітили прибулих. Праворуч від дверей лежав великий рудий пес. Вгледівши чужого, він підвівся, тихо загарчавши.

– Свої! Барс! Сидіти! – тихо прикрикнув на нього Іван Корж.

Почувши своє ім'я, пес почав приязно мотилляти хвостом, але не сів. Пильно дивлячись в очі Івану Коржу, Барс помаленьку пішов до нього. Коли осавул підняв руку, аби погладити собаку, той ловко вивернувся й в одну мить опинився коло Миколи Письменного. Парубок од несподіванки заляк. Тим часом Барс ретельно обнюхав незнайомця, після чого лизнув йому руку і повернувся на своє місце.

– От і познайомилися. Це Барс – пес нашого командира, – широко посміхаючись, пояснив Корж.

– А чого назвали Барс? Я б Рудим його кликав – мовив Письменний.

– Як назвала пса пані Марія, так і кличемо. Чому так – вже не пам'ятаю.

Офіцери, що радилися за столом, вже розходились. Корж та Письменний простояли коло дверей, доки трое офіцерів не покинули залу. В кімнаті зостався лише підполковник Петро Болбочан. Микола Письменний відразу впізнав у ньому того старшину, що заспокоював запорожців перед будівлею Міської Думи. Одягнений у френч і галіфе та кашкет англійського зразка, підполковник виглядав